

Vajthó László: Könyvnélküliek. (A Tanítás Prolémái, 8. sz.) Egyetemi Nyomda, Budapest é. n. (1936.) K. 8°, 32. l.

A könyvnélküliek ügye a magyar irodalomtanítás legidőszerűbb problémái közé tartozik. A tantervek és utasítások idevonatkozó részei csak általánosságban szólnak erről a fontos kérdésről. Innen magyarázható, hogy az iskolák között rendkívül nagy eltérés mutatkozik a könyvnélküliek terén mennyiségben és minőségben egyaránt. Gyakran olyan versek szerepelnek a könyvnélküliek jegyzékében, melyeknek esztétikai értéke nagyon csekély, vagy éppenséggel jelentéktelen, a tanuló lelke számára pedig megközelíthetetlen idegen világot jelentenek. Éppen ideje lenne ennek a fontos kérdésnek mindenoldalú megvilágítása és alapelveinek határozott megállapítása.

Vajthó László műve ezzel a fontos kérdéssel foglalkozva számot tarthat a legnagyobb érdeklődésre.

A szerző a könyvnélküliek hasznáról szóló fejtegetéseiben kedvezőtlen eredményre jut. A verset felmondó tanuló „figyelme vigyázz-állásba kerül s ebben a pózban merevül meg a szép élménye helyett.” A legtöbb ember hasznavehetetlen verstudását „legfeljebb ékszerként fitogtathatja.” Az iskolai szaválás nem fejleszti a tanuló előadókészségét, a ritmusérzék fejlesztésében pedig még csekélyebb jelentősége van. A tanuló veleszületett fejlett ritmusérzéke csak ritka esetben fejlődik tovább. A magyaros formákat megértik, de a klasszikusok közül a hexameter és a disztichon után megáll a tudomány. A könyvnélküliek könnyen feledésbe mennek. A verstanulás kényszere elkedvetlenedést okoz. Sok tanuló úgy emlékszik némely versre, „akár a verésre, vagy a szidalomra szokás.” Azok a versek maradnak meg tartósan az emlékezetben, melyeket az ember a maga kedvéből tanul meg. A könyvnélküliek sorsa többnyire a feledés. Ezért sokkal célszerűbb, ha a tanulók kényszer nélkül csupán sorokat, vagy szakaszokat tanulnak meg a nekik tetsző költeményekből.

A szerző a könyvnélküliek szebbé, élményszerűbbé és eredményesebbé tételének módját a következőkben állapítja meg:

1. a tanulók átlagos, sőt azon alúli színvonalára kell figyelemmel lenni;
2. a tanulók a könyvnélküliek jegyzékéből szabadon választhatnak;
3. a szerves egésznek alkotó költeményt nem szabad széttagolva, részletekben tanítani;
4. csak nagy költők remekeiből tanítsunk könyvnélkülieket;
5. a négy alsó osztályban a versek pontos tudásához lehet ragaszkodni, a felső osztályokban azonban az esztétikai megbeszélésen legyen a hangsúly.

Igaza van a szerzőnek, amikor sötét színekkel ecseteli a könyvnélküliek tanításának módját, mert az itt mutatkozó rendszertelenség, ötletszerűség, sőt kapkodás elkedvetleníti a tanulót. A könyvnélküliek hasznáról szóló megállapításokat azonban nem fogadhatjuk el teljesességében. Ha a ritmusérzék fejlesztésében nincs is hatásuk, de az előadókészség fejlesztésében tagadhatatlanul jelentős szerepük van. Nem vallhatjuk, hogy a könyvnélküliek sorsa a feledés. Valamely íróról mindent elfelejthet a tanuló, de a könyvnélküli mindig biztos tudás lesz róla. Az természetes, hogy a könyvnélküli nem maradhat meg csorbítatlan épségben az emlékezetben — ami nem is baj —, de teljes egészében nem hull ki a tudatból.

A szerző javaslataihoz megjegyezzük, hogy a könyvnélküliek jegyzéké-

ből való szabad választás nem valósítható meg, mert a tanuló csak a tárgyalat verseket tanulhatja, ami semmiképpen sem függ a saját kedvétől. Beismerjük; hogy a költeményeknek nem részletekben, hanem egyszerre való megtanulása a legeszményibb eljárás, de ennek keresztülvite sok esetben képtelenség.

A könyvnélküliek ügye nem módszertani, hanem anyagkiszemelők probléma. A polgári iskolában tanítandó könyvnélküliekre nincs hivatalos jegyzék. A könyvnélküliek összeállításának alapelvei: figyelemmel kell lenni 1. az irodalomtanítás érdekeire; 2. a nemzeti közszellemben gyökerező anyagra; 3. a gyermeklélektan követelményeire. A könyvnélkülieket arányosan kell a tanmenetben elhelyezni és osztályonként tíz verset és néhány bevezető szakaszt fölvenni.

Vajthó László érdeme a probléma felvetésében és termékeny eszméket elhíntő fejtegetéseiben van. A kitűnő füzetet minden magyar nyelvet tanító tanárnak el kell olvasnia.

Szántó Lőrinc.

Palló Imre: Történelem a munkafüzetben. I. kötet. 96 történelmi óraterv a polgári fiúiskola III. osztályában. A Budapest, IX. ker. gyálíúti közs. polgári fiúiskola tanári testületének kiadása. 1936.

Napjainkban szinte lázas tevékenység folyik a nevelők tanítás elmélyítése és eredményesebb tétele érdekében. Az újítási vágy — mint mindenütt — a pedagógia területén is rendkívül megnövekedett. Ma már a köztudatban van, hogy a nemzetek közötti versengés az iskolában dől el. A közoktatás honvédelem, — hirdette gróf Klebelsberg Kunó. Ez a gondolat hatványozott tevékenységre lendíti a felelősségteljes iskolai munkát.

Ennek örvendetes megállapítása mellett azonban nem titkolhatjuk el aggályainkat azokkal az újítási törekvésekkel szemben, melyek lelkes jóhiszeműségből fakadnak ugyan, de amelyeket a széleskörű dialektikai és gyermeklélektani tudományos felkészültség hiánya jellemez.

Az előtűnk fekvő mű tárgya a történetdidaktika legnehezebb kérdései közé tartozik: a történelmi munkafüzet. A szükséges bevezető után következik 96 óravázlat, egy időrendi eseményszalag, és végül a térképek megrajzolásához való térképsablonok.

Az óratervek többsége oly terjedelmes és szövevényes, hogy csupán lemásolásukhoz egy tanítási óra nem elegendő. Ha meggondoljuk, hogy a számonkérés, azután az új anyag feldolgozása, valamint az összefoglalás írás és rajzolás nélkül is mennyi időt vesz igénybe, szó sem lehet arról, hogy a tanulók az óratervekben foglalt írást és rajzolást elvégezzék.

A térkép-vázlatok sok helyen túlságosan részletesek. Ez megnehezíti az elképzelést és az áttekintést. *Nem helyeselhető, hogy a térképek megrajzolását a tanulók otthoni munkáját is igénybe veszi.* A napi 3—4 tárgyból való készülés és 2—3 írásbeli (magyar, német, számtan) feladat elkészítése éppen elég munkát ró a gyermekre.

A származási és rokonsági táblázatokat a történettanítás már régen száműzte. Itt mint ijesztő sári árnyak térnek vissza. A modern történettanítás ezen téren csak a legszükségesebb adatokra szorítkozik. Pl. az 5. lap megfejtethetetlen rejtvény elé állítja a 12—13 éves gyermeket.